

VENY, Joan i Àngels MASSIP: *'Scripta' eivissenca*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2009; «Biblioteca de dialectologia i sociolingüística», núm. 14.

FRANCESC BERNAT I BALTRONS

Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana

Entre les múltiples iniciatives que el doctor Joan Veny ha endegat a partir de la seva (ex)càtedra de dialectologia de la Universitat de Barcelona, i que tan bons fruits ens ha llegat, n'hi ha una que s'ha fet esperar perquè demanava més temps i col·laboració per veure la llum: ens referim al projecte d'editar una antologia de textos de cada un dels grans dialectes catalans. Finalment, aquesta iniciativa es va poder materialitzar el 1996 en un projecte de recerca, dirigit pels doctors Veny i Massip i finançat pel Ministerio de Ciencia y Tecnología, que s'ha anat renovant fins a l'actual *Diatopia i canvi lingüístic. Scripta i variació dialectal* (vegeu-ne el web a www.ub.edu/scripta).

Com era d'esperar, l'objectiu inicial d'aplegar textos de diversos gèneres representatius (literaris i no literaris) de tots els dialectes catalans contemporanis ha evolucionat i s'ha enriquit al llarg dels anys. Així, els autors no només pretenen ara editar els múltiples textos reunits sobre cada varietat de la llengua sinó també introduir-los en un corpus automatitzat a l'abast de qualsevol investigador i n'han eixamplat l'arc cronològic fins abastar l'Edat Mitjana. A més, també han volgut integrar l'estudi de la variació diatòpica en els textos (l'objectiu principal) amb l'anàlisi de la variació diatràtica per tal d'intentar trobar pautes que expliquin la relació històrica entre la llengua oral i l'escripta en el cas concret del català; en altres mots, una aproximació a les característiques de la llengua catalana usada històricament en els escrits produïts en cada una de les seves principals àrees dialectals. És a dir, i parlant tècnicament, l'estudi d'allò que alguns signes filòlegs han anomenat la *scripta*. La novetat del projecte, respecte a altres antologies anteriors semblants, com la de Russell-Gebbet (*Mediaeval catalan linguistic texts*, 1965) i la de Martí i Moran (*Documents d'història de la llengua catalana: dels orígens a Fabra*, 1986), rau en el major volum dels textos seleccionats (i, a més, predominantment il·literaris) i el fet que s'acompanyin de comentaris lingüístics i una conclusió que intenta avaluar el pes de la llengua col·loquial dins el text. El llibre sobre textos —o *scripta*— eivissencs que ressenyem és, doncs, la publicació dels primers fruits del projecte esmentat dels doctors Veny i Massip després de més d'una dècada d'haver-se iniciat, el qual, segons els autors, continuarà properament amb la publicació d'antologies de textos dels altres dos dialectes baleàrics i, més endavant, amb les *scripta* de la resta de varietats del català, començant pel rossellonès.

L'obra s'estructura principalment en una introducció, on s'expliquen les característiques i l'objectiu del projecte i es fa un primer balanç dels resultats obtinguts en la *scripta* de l'eivissenc, la transcripció i comentari dels 101 textos aplegats (el gruix de l'obra) i, finalment, un glossari que situa i data alfabèticament totes

les formes i locucions que apareixen en aquesta recopilació geotextual. Com ja hem dit, els autors han tingut en compte que els textos fossin majoritàriament d'índole no literària, atès que són els que, en principi, poden reproduir amb més facilitat la parla espontània. Amb tot, la tasca no ha estat fàcil; en primer lloc, per la precarietat de textos en català a l'illa durant algunes èpoques (per exemple, no trobem al llibre cap text produït entre 1755 i 1888) i, en segon lloc, perquè la *scripta* eivissenca palesa una escassa variació de gèneres. Fins i tot, també caldria afegir-hi la dificultat de seleccionar textos il·lustratius d'èpoques com el segle xx. En aquest darrer aspecte, els autors s'han decantat finalment pels de tipus més marcadament dialectal, fins i tot amb textos fronterers amb l'oralitat com ara cançons, poesia popular o discursos. Cada text de l'antologia, a banda d'un codi identificatiu, s'acompanya, com ja hem avançat, d'uns comentaris on es presenta l'autor (si és conegut) i l'origen del text, se'n fa un comentari lingüístic (dividit en grafies, fonètica, morfosintaxi i lèxic) i una conclusió on s'avalua el grau de variació diatòpica que presenta.

Tot i que és una llàstima que no s'aprofitin prou les dades del glossari per estudiar l'aparició als textos dels principals trets que caracteritzen l'eivissenc i que les conclusions que acompanyen cada escrit palesin una diversitat de punts de vista que potser hauria calgut harmonitzar, és evident que l'anàlisi d'aquests textos permetrà als especialistes a partir d'ara la possibilitat de començar a emprendre multitud d'estudis detallats que ens auguren un notable avenç en el coneixement de la llengua catalana escrita a les Pitiüses des del segle xiv fins als nostres dies (i esperem que aviat també la de la resta dels nostres territoris). Des del punt de vista de la variació dialectal, per exemple, els autors ja ens avancen que ara es podran estudiar amb més detall la presència variable de diatopismes eivissencs i d'arcaïsmes segons els gèneres, datar l'antiguitat d'un fonema o d'un canvi lingüístic a partir dels canvis en determinades grafies (com ara l'inici de la representació de la neutra tònica amb <a> o la confusió entre vocal àtones velars), precisar cronològicament els fenòmens de polimorfia fins que s'imposa una de les variants (com l'alternança entre *dos* i *dues* en eivissenc, que sembla no anar més enllà del xv), veure la penetració de determinats castellanismes o establir un corpus que permeti contrastar el lèxic de l'eivissenc amb el d'altres dialectes catalans, especialment els insulars. Una altra conclusió del llibre que cal subratllar és l'aportació de noves dades sobre les seculars relacions humanes entre l'illa i el País Valencià, ja que s'ha pogut detectar en els textos eivissencs la presència esporàdica de valencians en la redacció d'alguns documents, especialment en els de caire religiosos. Fins i tot, i des del nostre punt de vista, també caldria fer una crida als historiadors de tota mena i als estudiosos de la tipologia textual a no deixar perdre l'oportunitat d'aprofitar per a les seves anàlisis aquesta copiosíssima deu d'informació que ens ofereixen els autors amb la *scripta* eivissenca, la qual, no ho oblidem, és solament el primer pas d'un prometedor projecte de molt més abast. En definitiva, i com tots els bons llibres, una antologia que obre més portes que no en tanca.